

14/ CHARAKTERISTIKA ZARANIČNÝCH A DOMÁCICH PLEMIEN KONÍ

Plemeno predstavuje aj u koní skupinu zvierat toho istého živočíšneho druhu, ktorá má spoločného divého predka, rovnaké znaky a vlastnosti, ktoré spoľahlivo prenáša na svoje potomstvo.

Rod EQUUS uzatvára vývojovú radu a predstavuje rod všetkých moderných koňovitých, ktoré sú rozdelené do štyroch fylogenetických plemenných skupín :

1= skupina stepných / mongolských / koní, 2=východných / orientálnych /, 3=západných / okcidentálnych /, 4= severských / nordických /

Každá fylogenetická plemenná skupina má svojho divého predka. Skupina :

stepných = kôň Przewalského / kertak /, východných = kôň Gmeliniho / tarpan /, západných= západný lesný kôň, severských = malý severský horský kôň

Kôň Przewalského má kohútikovú výšku 130 – 150 cm, čierny chvost aj spodok nôh. Typický je úhorí pás , ktorý ide :

od kohútika po koreň chvosta, kôň je farby plavák

Teplokrvné plemená odvádzajú svoj pôvod od :

koňa Gmeliniho = tarpána a chladnokrvné plemená od západného lesného koňa

Najnovšie objavy potvrdzujú, že sa kôň v domestikovanej podobe choval už pred :

9000 rokmi na Arabskom poloostrove

Prvé písomné zmienky o domestikovanej podobe koňa pochádzajú z čias panovania čínskeho cisára FO HI z roku 3468 p.n.l.

Do skupiny mongolských stepných koní, ktoré odvádzajú svoj pôvod od koňa Przewalského -KERTAKA patria plemená chované hlavne v Strednej Ázii : KIRGIZSKÝ, KAZAŠSKÝ, KABARDINSKY, BAŠKIRSKÝ kôň. Spoločným znakom týchto plemien je dobrá mliekovosť, ktorá dosahuje za laktačné obdobie hodnotu 2500 – 3000 kg mlieka / 4 – 5 mesačná laktácia /. Mlieko sa používa aj na výrobu alkoholického nápoja KUMYSU. Aj mäso z týchto plemien je stabilnou súčasťou jedálneho lístka v krajinách ich rozšírenia.

Najvýznamnejšiu skupinu plemien tvoria východné – orientálne plemená, ktoré odvádzajú svoj pôvod od koňa Gmelinimu TARPANA. Rozdeľuje sa na dve podskupiny :

KONE ARABSKÉHO TYPU, kde patria plemená = Arabský plnokrvník, Arabský kôň, Malopoľský kôň, Berberský kôň, Lipický kôň, Kladrubský kôň, .../ zaujímavosť aj MUSTANG /

KONE ANGLICKÉHO TYPU, kde patria plemená = Anglický plnokrvník, Anglický polokrvník, Nónius, Anglonormanský kôň, Hannoverový, Oldenburský, Východofrízsky, Velkopoľský, Hackey, Hunter, Americký klusák, Angloarab.....

Do skupiny západných – okcidentálnych plemien, ktoré odvádzajú svoj pôvod od západného lesného koňa patria : Belgický kôň / Brabantský chladnokrvník /, Shire, Suffolk, Percheron, Bretónsky kôň, Norický kôň, Jutský kôň.....

Do skupiny severských – nordických koní, ktoré odvádzajú svoj pôvod od malého severského koňa, patria tieto plemená = Fjordský kôň, Shetlandský pony, Waleský kôň. Samostatne je v atlasoch koní uvádzaná skupina malých horských plemien koní, kde patria = Hafling, Huculský kôň, Vjatský kôň, Bosenský horský kôň

Podľa temperamentu rozdeľujeme plemená na :

a/ TEPLOKRVNÉ PLEMENÁ

b/ CHLADNOKRVNÉ PLEMENÁ

CHARAKTERISTIKA VYBRATÝCH DOMÁCICH A ZAHRANIČNÝCH PLEMIEN

Téma : **ARABSKÝ PLNOKRVNÍK**

- zakladateľ svetového náboženstva **ISLAMU** a autor svätej knihy Koránu = prorok **MOHAMED** * asi 570 , + 8. jún 632 / arab. MUHAMAD / mal aj zásluhu na rozvoji chovu arabského plnokrvníka
- 6.7.622 pri úteky z Mekky do Mediny použil 5 kobýl = zakladateľky chovu Arabského plnokrvníka
- označenie kobýl = **AL - KHAM - SA** / všetkých päť/

KU-HAI-LAN	SAK-LA-VE	U-BAI-YAN	HAM-DA-NE	HAD-BAN
Kuchejlan	Saglawi	Abajah	Hamdani	Had-bah

Legenda : pre útek z Mekky do Mediny vybral najlepšie kone. Keď prišli k rieke, útekom unavené, vysmädnuté kone sa išli napiť. Skôr ako došli k vode ich znova zavolal / zatrúbil k odchodu /. Poslúchlo len týchto päť kobýl. Preto vstúpili do histórie pod názvom **AL-KHAM-SA** - všetkých päť.

Legenda : Keď Alah stvoril koňa, povedal : „pomenujem ťa Koňom, urobím ťa Arabom a dám ti ryšavú farbu mravca. Šťastie bude visieť z tvojej štice, ktorú máš medzi ušami, budeš pánom ostaných zvierat. Človek ťa bude nasledovať, kamkoľvek pôjdeš, budeš rovnako dobrý na stíhanie ako aj na útek, bohatí sa budú niesť na tvojom chrbte a šťastie bude prechádzať skrz teba.

Poznámka : Arabský kôň bol využívaný už pred Mohamedom beduínmi a preto nie je správne ho považovať za zakladateľa tohto plemena. Mohamed však prispel k rozvoju chovu tým, že vydal priame pokyny pre chov koní v predpisoch pre veriacich = **HADIT**

- plemeno je jedinečným príkladom **ČISTÉHO PLEMENA** = „neprimiešala žiadna cudzia krv“, najstaršie a najčistejšie plemeno už 2500 r.p.n.l na Arabsom poloostrove
- arabský výraz **KOHEILAN** = čistá krv, skrz na skrz
- **KADISH** = arabské kone, ktoré nemajú dokonalý pôvod
- hrozba príbuzenskej plemenitby = veľmi tvrdý odchov
- schopnosť udržiavať si svoje kvality u svojho potomstva = využívaný po celom svete ako zakladateľ a zlepšovateľ plemien koní viac ako iné plemená
- arabskú krv majú všetky teplokrvné plemená, niektoré chladnokrvné, ale aj mnohé plemená poníkov
- niektoré plemená od neho svoju existenciu priamo odvodzujú / anglický plnokrvník, Shagya arab
- za arabského plnokrvníka = kôň a evidovaný a akceptovaný **WAHO** / World Arabian Horse Organization
- predpokladom pre zápis = preukazateľný pôvod smerujúci k originálnym arabským predkom
- rýchlosť a temperament = dostihy, vytrvalosť a odolnosť v endurance súťažiach/ najvhodnejší - vydržia dlho bežať bez prestávky, odolné voči vysokým, teplotám , ich náhlemu poklesu / westerne = rýchlostné disciplíny : pole bending, barek race

- ušľachtilý kôň s harmonickou stavbou tela
- hlava malá, suchá, so širokým čelom, v línii nosa je prehnutá = **stučia hlava**, veľké, jasné, živé oči, nozdry jemné, naširoko otvorené, má mať takú malú papuľu aby sa zmestila do zaoblenej dlane, hriva a chvost = vlásie husté dlhé a lesklé
- jedinečná črta = **MITBAH** je uhol medzi hlavou a krkom. Malá hlava sa smerom k papuli zužuje, je nasadená vysoko na svalnatom krku : výsledkom je zakrivená šija, ktorá umožňuje hlave veľmi dobrú pohyblivosť
- krk dlhý, široký, vysoko nasadený, často obrátený = **jelení, labutí**
- výrazný kohútik, chrbát krátky, pevný, bedrá má dobre viazané, kratšie, široké a pevné
- hrudník hlboký, široký, s dobre klenutými rebrami, zadok široký, svalnatý, rovný, končatiny suché, jemné, pevné, s výraznými kĺbmi a šľachami = často však nepravidelné postoje , hlavne kravský a dlhé sponky, kopytá sú malé tvrdé s veľmi dobrou rohovinou
- ostatné plemená **18 párov rebier, 6 bedrových stavcov a 18 chvostových stavcov**
- arabský plnokrvník **17 párov rebier, 5 bedrových stavcov a 16 chvostových stavcov** = preto vysoko klenutý chrbát, vysoko vsadený koreň chvosta, ktorý pri pohybe vysoko nesie v oblúku
- chod energický, priestorný, ľahký, pružný, vytrvalý, v kluse má chvost vysoko zdvihnutý atahnutý do pekného oblúka, cval pomerne krátky, rýchly a vytrvalý
- veľká ušľachtilosť v zovňajšku, pohybe a celkovom držaní tela, živý až ohnivý temperament – nie však nervózny, dobrý charakter, skromný, nenáročný, dobre zužitkuje krmivo
- farba = sivkovia, belkovia, menej hnedáky, vraníky a najmenej ryšiaky

TELESNÉ ROZMERY

Výška v kohútiku	150 – 160 cm
Obvod hrudníka	170 – 180 cm
Obvod záprstia	18 – 19,5 cm

<http://www.clubhorse.weblahko.sk/Arabsky-plnokrvnik.html>

Arabský plnokrvník II.

Arabský plnokrvník je jedným z najstarších plemien koňa domáceho. Pochádza z oblasti arabského polostrova, kde sa choval už od roku 2 500 pred Kr. Jeho prvými chovateľmi boli beduíni, neskôr sa toto plemeno rozšírilo aj do Európy.[1] Na Slovensku sa chová približne 500 rokov.

Arabský plnokrvník je najznámejšie plemeno, obdivované pre svoju krásu a eleganciu. Spájajú sa v ňom najlepšie vlastnosti ako odvaha, húževnatosť, inteligencia a temperament. Legenda hovorí, že keď Allah stvoril koňa, povedal: „Pomenujem ťa Koňom, urobím ťa Arabom a dám ti ryšavú farbu mravca. Šťastie bude visieť s tvojej šstice, ktorú máš medzi očami, budeš Pánom ostatných zvierat. Človek ťa bude nasledovať, kamkoľvek pôjdeš, budeš rovnako dobrý na stíhanie ako na útek, bohatí sa budú niest' na tvojom chrbte a šťastie bude prechádzať skrz teba." Každé plemeno koňa má v sebe krv arabského plnokrvníka. Výška v kohútiku 150 - 160 cm

Hmotnosť 490 kg Kôň veľmi ušľachtilý s harmonickou stavbou tela. Je skromný a nenáročný. Vyniká vytrvalosťou a rýchlosťou. Najčastejšie je beluš, menej hnedák, vraník a ryšiak.

Stavba

Jedince sú vysoké 140 až 155 cm. Ako jediné z plemien majú tzv. štučiu hlavu. Stavba tela sa od ostatných plemien líši. Najvýznamnejším rozdielom je počet stavcov chrbtice. Zatiaľ čo všetky ostatné plemená majú 18 párov rebier, 6 bedrových a 18 chvostových stavcov, arabský plnokrvník má 17 párov rebier, 5 bedrových stavcov a 16 chvostových stavcov. Vďaka tejto stavbe tela má klenutý chrbát a vysoko vsadený koreň chvosta, ktorý pri pohybe nesie vysoko zasadený v oblúku. Ďalšou jedinečnou črtou známou ako mitbah je uhol medzi hlavou a krkom. Malá hlava arabského plnokrvníka, ktorá sa smerom k papuli zužuje, je nasadená vysoko na svalnatom krku; výsledkom je zakrivená šija, ktorá umožňuje hlave značnú pohyblivosť. Arab má mať papuľu takú malú, aby sa zmestila do zaoblenej dlane. Hriva a chvost sú väčšinou husté, dlhé a lesklé. Najčastejšie farby sú hnedák, zlatý ryšiak, sivko alebo albín. V dnešnej dobe sú zriedkavé a drahé vraníky, ktoré boli v minulosti zabíjané pre svoju čiernu farbu a preto nevhodnosť do púšte. Využívané boli najmä na nočné útoky. Pravý vraník má čiernu hrivu a chvost, no môže mať biele odznaky ako lisina, ponožky apodkolenky.

Využitie

Arabské plnokrvníky sa dnes využívajú väčšinou vo westerne alebo vytrvalostných pretekoch. Na tieto preteky sú najvhodnejším plemenom, pretože vydržia dlho bežať bez prestávky a sú odolné aj voči vysokým teplotám a jej náhlemu poklesu. Bez vody vydržia aj 3 dni. Vo westerne sú húževnaté a rýchle, preto sa hodia do rýchlostných disciplín ako pole bending alebo barrel race.

Čipovanie

Ďalšou výnimkou je označovanie arabských koní. Arabské plnokrvné kone sa neoznačujú výpalom, ale identifikujú sa podľa dôsledného grafického a slovného popisu na základe farby, vrodenej alebo získaných odznakov a chlповých vírov. Pôvod jedinca sa zisťuje prostredníctvom DNA a čipovaním. Všetky arabské plnokrvné kone sa povinne označujú čipovou značkou.

Elektronická čipová značka sa zakladá po identifikácii koňa. Na Slovensku existuje organizácia Arabské kone Slovenska - družstvo (AKS), založená 23. apríla 2006 v obci Kaľamenová (kde má aj sídlo), ktorá sa snaží o zlepšenie a rozšírenie chovu, hospodárskeho a športového využitia plemien arabských koní u nás.

Arabský plnokrvník v Európe

Pri prvom kontakte s arabským koňom Európanovi jednoducho vyrážalo dych - taký veľký bol rozdiel medzi koňom vtedajšej Európy a koňom arabským. Arabský kôň sa dostal pod jazdcami islamu z izolácie Arabského polostrova do sveta po roku 640 n. l.. Arab sa potom dostal aj do mnohých európskych krajín, ktoré boli mimo dosahu islamu v počte niekoľkých stoviek kusov. Jeho genofond sa však v domácich plemenách rozpustil, záujem o čistokrvný chov arabského koňa v týchto krajinách vtedy nebol. Na územie Slovenskej republiky prišli prvé arabské kone okolo roku 1500 n. l.. Najprv ako vojnová korisť alebo „všimné“ tureckých miestodržiteľov na Balkáne tunajším šľachticom. Neskôr už pod dôstojníkmi vojsk Osmanskej ríše, ktorí jazdili na arabochoch. Osmanská ríša sa usadila na 150 rokov priamo do susedstva súčasného Slovenska a neuveriteľným spôsobom ho terorizovala. Arabský kôň sa teda chová na území Slovenska už 500 rokov. Pretože sa arabský kôň v našich rukách vynikajúco osvedčil, na udržaní jeho čistého chovu začali mať záujem samotní habsburskí panovníci. Cisárovná Mária Terézia mohla mať o prejavovanie takéhoto záujmu dokonca celkom osobný dôvod, pretože za svoj trón vďačila v prvom rade víťazným vojenským bitkám, ktoré za ňu ako panovníčku (ako prvú ženského pohlavia) vybojovala voči iným záujemcom o habsburský stolec uhorská jazda na arabských koňoch. Z toho dôvodu bol v Rakúsko-Uhorsku, ktorého súčasťou až do roku 1918 Slovensko bolo, chov arabského koňa inštitucionalizovaný založením cisárskych žrebčínov v Bábolne a v Mezöhegyesi v rokoch 1786 a 1783. Treba však vziať do úvahy, že sa tak stalo dávno pred objavením genetiky a iných biologických a poľnohospodárskych vied. Spôsob plemenitby v tomto i iných žrebčínach Rakúsko-Uhorska svojho času bol uvedenej skutočnosti samozrejme poplatný. Inak povedané, vtedajšie predstavy o plemene a dedičnosti arabského koňa boli iné ako v súčasnosti. Arab, so svojimi malými zahnutými ušami, jasnými očami, okázalo preliačeným (konkávny) profilom a prepychovou hrivou a chvostom, je koňom snov. Arab je nepopierateľne krásny a je to najčistejšie a azda aj najstaršie plemeno spomedzi všetkých. Nie je teda len jedným z najkrajších koní na pohľad z hľadiska symetrie a exteriéru, ale je to jedno z najhúževnatejších a najvytrvalejších plemien. Sú známe svojou životaschopnosťou a vytrvalosťou, neuveriteľne rýchlo zrýchľujú a sú to vynikajúce ľahké a vyrovnané jazdecké kone. Arabi ho volajú koheilan, čiže „čistá krv skrz na skrz“, a to je asi najlepšia a najpresnejšia charakteristika arabského koňa. Zostal neovplyvnený prímiesou cudzej krvi a zachoval si svoje typické a ohromujúce charakteristické vlastnosti.

Arab je svojím exteriérom a vzhľadom úplne jedinečný; jedným z najvýraznejších rozdielov od ostatných plemien je počet stavcov chrbtice: všetky ostatné konské plemená majú 18 párov rebier, 6 bedrových a 18 chvostových stavcov, arab má 17 párov rebier, 5 bedrových stavcov a 16 chvostových stavcov. Táto nevšedná kostra prispieva k jeho kompaktnému chrbtu a vysokému držaniu chvosta.

ARABSKÝ PLNOKRVNÍK

<https://www.youtube.com/watch?v=4NAOWrjVrcs>

Téma : **ARABSKÝ KOŇ / ARABSKÝ POLOKRVNÍK/**

–jedno z najrozšírenejších plemien koní na svete

–párením arabského plnokrvníka + domáce teplokrvné kobyly

–ich ďalších potomkov párených medzi sebou = arabské polokrvníky

–v súčasnosti sa najčastejšie chovajú arabské kone kmeňov :

–**a/ SHAGYA** = maďarský žrebčín BÁBOLNÁ, zakladateľ originálny arabský plnokrvný žrebec

Shagya *1830, belko, 159 cm, v chove zanechal 5 žrebco, z nich sa najviac uplatnil SHAGYA IV – od neho odvádzajú svoj pôvod všetci naši príslušníci kmeňa Shagya, najlepšie vyjadrený typ arabov = zošlachťovanie iných plemien, typické sfarbenie biele, vyskutojú sa aj hnedáky

–**b/ DAHOMAN** *1846, Bábolná, plnokrvný arabský žrebec Dahoman , hnedák, uplatnenie syn DAHOMAN III

–**c/ GIDRAN** *1810, Bábolná, plnokrvný arabský žrebec Gidran, ryšiak = najmohutnejší arabský kôň

–zaujímavosť : PP Kladruby n/Labem splynul so anglickým polokrvným kmeňom Przedswit = angloarab , ryšiak

–Topolčianky a Motešice / blízko Trenčianskych Teplíc /

Výška v kohútiku	160 – 165 cm
Obvod hrudníka	175 – 180 cm
Obvod záprstia	19,5 – 20,5 cm
Živá hmotnosť	480 – 530 kg

je stredne veľký, svalnatý, silný kôň, skromný nenáročný na krmivo, veľmi tvrdý, rýchly,

vytrvalý, plodný, dožíva sa vysokého veku, má švorcový rámec tela

typická hlava = kratšia, suchá, malá, často stučia, so širokým čelom a živými očami

krk silný, svalnatý, hrudník hlboký a široký, rebrá dobre klenuté, kohútik je výrazný,

chrbát dobre napnutý, bedrá kratšie, široké, dobre viazané, zadok dosť široký, dlhý

nohy suché, pevné s výraznými kĺbmi a výbornými kopytami

postoj pravidelný, krásne výdatné chody, najmä v kluse

najčastejšie belkovia, menej hnedáky, vraníky a ryšiaky

všestranné využitie = voz, kočiar, sedlo

časté kríženie s lipicanom = osobitný typ : arabsko – lipický kôň

HIPOLOGICKÝ SLOVNÍK

anglický plnokrvník - kôň, ktorého predkovia sú registrovaní v General Stud Book, vydaná v r. 1791.

Boli do nej zapísaní všetky významné kone podielajúce sa na vzniku anglického plnokrvníka od r.

1680. Plemeno najrýchlejších teplokrvných koní, vyšľachtených v Anglicku, využívaných na dostihy.

anglický polokrvník - teplokrvný kôň, ktorého jeden z rodičov je anglický plnokrvník, alebo má v rodokmeni anglických plnokrvných predkov. Podľa podielu plnokrvníkov v rodokmeni sa hovorí, že polokrvník je „vysoko v krvi“ alebo „nízko v krvi“.

rabský čistokrvný kôň - arabský kôň bez prímеси inej krvi.

arabský plnokrvník - čistokrvné plemeno teplokrvných koní vyšľachtených v Arábii.

arabský polokrvník - teplokrvný kôň, ktorého jeden z rodičov je arabský plnokrvník, alebo ktorý má vo svojom rodokmeni arabských predkov.

Shagya

Shagya je plemeno arabských koní, vzniklé v 19. století v uherské části habsburské monarchie. Před svým zhroutilím na počátku dvacátého století měla Rakousko-uherská říše v Evropě vůdčí postavení v chovu koní. Koncem 19. století dosahoval v ní počet víc než dvou milionů a byly zde některé z největších světových hřebčinů. Nejvýznamnější maďarský hřebčín v Mezőhegyesi byl založen v roce 1785 a v r. 1789 vznikl chov v Bálboně. Maďarsko proslulo vynikajícími araby, jejichž chov byl právě v Bálboně. Po roce 1816 se bálbonský hřebčín specializoval na chov čistého pouštního araba a na polokrevníky, jimž se říkalo čistokrevný arab. Tito neplnokrevní arabští hřebci se křížili s klisnami orientálního původu španělské, maďarské i anglické krve. Takovým způsobem vznikl i kmen Shagya (a také Dahoman, Siglavi a další), který se nyní chová v celé střední a východní Evropě, zejména v Maďarsku. Chov je také na Slovensku v Topolčiankách, plemenný materiál je většinou z Radovce (Rumunsko). Zakladatelem kmene byl arabský hřebec Shagya, typ Kehil (Siglavi, narozený v Sýrii r. 1830 a dovezený do Báboly r. 1836). Byl to plavý kůň, na araba vysoký, měřil asi 15,25 pěsti (155 cm). Byl otcem mnoha úspěšných hřebců a jeho přímí potomci působí v Báboly i mnoha dalších hřebčinech v Evropě dodnes. Shagya je ve všech ohledech typický arab, je však kostnatější a mohutnější než moderní egyptský typ. Je všestranný, hodí se pod sedlo i do lehkého záprahu.

Původ a historie

Původním domovem Shagya-araba je maďarský hřebčinec Báboly, který byl založen roku 1789 císařem Josefem II., jako pobočka hlavního maďarského hřebčince Mezőhegyesi. Důvodem vzniku tohoto plemene byla snaha o vytvoření schopného a vytrvalého koně pro maďarskou armádu a dělostřelectvo. Shagya-arab vznikl spojením arabských, španělských, maďarských a anglických linií. Název Shagya pochází od zakladatele chovu, hřebce Shagya, narozeného roku 1830. Shagya byl skutečně kůň mimořádného vzezření. Na araba byl dost vysoký, v kohoutku měřil 158 cm a měl také zvláštní plavé zbarvení, označované jako medový bělouš. Kromě toho vynikal i velmi krásnou a ušlechtilou hlavou, kterou předával svým potomkům. Tento hřebec pocházel z linie Koheilan/Saklavi (Kehil/Siglavi). Shagya působil v Báboly po dobu 6-ti let.

Čistokrevné plemeno Shagya-arab bylo uznáno roku 1978 na mezinárodní konferenci WAHO v Hamburku.

Charakteristika

Shagya-arab je velmi temperamentní a čilý kůň. Jeho vzdušné, elastické chody jsou přímo pastvou pro oči. Toto plemeno je velmi učenlivé, avšak tvrdohlavé. Dokáže se však odvděčit za každý projev lásky a péče, ale také umí potrápít svou neústupností. Díky své vytrvalosti je vhodný do jakéhokoli odvětví jezdeckví, nejvíce však na vytrvalostní závody. Shagya je velmi ochotný k práci. Pokud si je ale tento kůň nejistý, nebo má strach, velmi dobře to poznáte z jeho upřeného pohledu, vypoulených očí a napnutého těla.

Popis plemene

Shagya se odlišuje od ostatních koní svou stavbou těla. Stejně jako arabský plnokrevník má 17 párů žeber, 5 bederních a 16 ocasních obratlů. Všechna ostatní plemena mají poměr 18-6-18. Tato stavba těla má vliv na nesení ocasu a jeho eleganci. Toto plemeno vyniká svojí jemnou štíčí hlavou s inteligentním výrazem a velkýma očima. Jeho krk je krátký a klenutý, kohoutek výrazný, plece šikmé. Nohy jsou velmi korektní, kopyta tvrdá. Jeho jemná kůže je velmi citlivá na jakékoli nevhodné nasedání či špatnou péči. Hřívá je hedvábně jemná.

Shagya-arab má perfektní stavbu těla. Zástupce tohoto plemene uvidíme nejčastěji jako různé typy běloušů (prokvetlí, tečkovaní či grošovaní), nicméně se rovněž četně vyskytují jako hnědáci, ryzáci i vraníci.

Shagya se v průměru dožívá 25-ti až 30-ti let.

Dospělí koně by měli dosahovat těchto tělesných rozměrů: Výška v kohútiku 151 - 165 cm

Hmotnost 450 - 530 kg

Je to menší, svalnatý, silný kůň, skromný a nenáročný na krmivo.

Má dobrý charakter, je temperamentný, vyniká energií. Typické sfarbenie je beluš, menej hnedák, vraník a ryšiak.

Chov

Hříbě Shagya-araba je vnímavé a učenlivé již od svého narození. Mladí koníci jsou velmi veselí a potřebují společnost ostatních koní ke svému hrám. Radostně dokáží pobíhat mezi stádem desítky minut. Při práci se shagya-arabem potřebujete mít jemnou ruku. Obsedání mladých Shagyí je vhodné mezi třetím až čtvrtým rokem, podle stavby jeho těla. Toto plemeno je nenáročné na chov, dokáže se přizpůsobit celoročnímu pastevnímu chovu.

Využití

Původním využitím shagya-araba bylo užití ve vojenských jezdeckých útvarech, dnes je koněm všestranným, vhodným jak pro jízdu tak do lehkého zápřahu. Doménou tohoto plemene je především vytrvalost, tvrdost a rychlost. Díky těmto vlastnostem se uplatňuje zejména na poli distančních závodů, ve kterých patří spolu s arabským plnokrevníkem mezi nejúspěšnější plemena.

Zajímavost

Výjimku pro připuštění klisen Shagya-araba jiným plemenem, lze přiznat pouze arabským plnokrevným hřebcům, splňujícím exteriérové hodnocení 7,1 bodů a KVH alespoň 154 cm.

SHAGYA ŽREBCI

<https://www.youtube.com/watch?v=Tz9luBN2kJk>

ANGLICKÝ PLNOKRVNÍK

Pôvod: Veľká Británia

Farby: Všetky základné farby, predovšetkým hnedáky.

Exteriér: - 160-170 cm palicovej miery

- štíhly elegantný kôň; krátky silný chrbát; dobre svalnatý, zvažujúci zadok

- výrazný kohútik; dobre usadený, nesený chvost; dlhý štíhly krk; široké, hlboké prsia

- vynikajúce, dlhé nohy s dobre vyznačenými šľachami a kĺbmi

- jemne modelovaná hlava; veľké živé oči; malé špicaté uši; riedka hodvábna srst'

Využitie: Predovšetkým ako jazdecký kôň, ale aj ako armádny kôň, skokan, drezúrny a lovecký kôň.

História a pôvod: pôvod tohto ušľachtileho plemena pramení v nadšení Angličanov pre dostihy. začiatkom 17. storočia sa organizovali pod záštitou kráľa Jakuba 1. V dedinke Newmarket dal postaviť palác, kde členovia kráľovského dvora trávili "športové prázdniny". V 17. storočí za vlády Karola 2. sa Newmarket stal centrom dostihového športu. Popularita tohto športu ovplyvnila vznik novej triedy koní. Na začiatku proti sebe stáli len domáce kone. Neskôr sa najrýchlejšie domáce kobyly začali páriť s importovanými orientálnymi žrebcami. Kone boli stále rýchlejšie, väčšie a elegantnejšie ale neexistovalo ešte žiadne jednotné plemeno. **O 50 rokov neskôr prišli do krajiny plemenníky anglického plnokrvníka: tri legendárne žrebce Darley Arabian, Byerley Turk, Godolphin Arabian. Spolu s približne 50 kobylami tvorili tieto tri žrebce základ plemena a stali sa takzvanými "pečatnými žrebcami". Podstatným výberovým kritériom pri chove je rýchlosť. Anglický plnokrvník dosahuje na krátkych tratiach rýchlosť okolo 70 km/h. Je jednoznačne najrýchlejším koňom na svete. Ťažisko chovu Anglického plnokrvníka ostáva stále vo Veľkej Británii.**

Temperament a talent: Anglický plnokrvník je inteligentný, húževnatý, vytrvalý a odvážny a však zároveň veľmi temperamentný a senzibilný/citlivý/vnímový. Nie je však vhodný pre každého jazdca.

Anglický plnokrvník II.

Anglický plnokrvník vznikol v 17. a 18. storočí v Anglicku, aby uspokojil vášeň šľachty a jej kráľov pre konské dostihy. Počas posledných dvoch storočí po celom svete rástla obľuba dostihov plnokrvníkov a plemeno sa razom stalo najvýznamnejším z celej svetovej populácie koní. Prispelo k zlepšeniu vzhľadu a pohybu, ale predovšetkým k zvýšeniu rýchlosti, bojovnosti a psychickej odolnosti mnohých plemien. Tieto vlastnosti sú dôsledkom upevnené dedičnosti, dosiahnuté starostlivým výberom v chove.

Názov plemena:

Thoroughbred

Vysvetlenie názvu:

V anglickom origináli znamená thoroughbred zviera z dokonalého chovu, teda plnokrvníka. Tento názov je vyhradený iba pre anglické plnokrvníky a prvýkrát sa objavil v roku 1921 v II. zväzku plemennej knihy (General Studbook), v ktorej sú zahrnuté rodokmene britských a írskych plnokrvníkov. 81 percent génov plnokrvníkov pochádza z iba 31 pôvodných predkov, hlavne z troch orientálnych zakladateľov plemena. Anglický plnokrvník je teda mimoriadne prešľachtenej, skutočne dokonalé plemeno.

Pôvod a história:

V Anglicku boli pretekárske kone oddávna veľmi obľúbení. Už antickí autori sa zmieňujú o záľube obyvateľov Británie v pretekoch koní i záprahu, a samozrejme aj o ich bojovom využití. Už od čias Henricha VIII. sa správali v kráľovskom chovu v Hamptoncourtu španielski a talianski kone, spriaznení s Berbermi, ktorí sa krížili s rýchlymi domácimi koňmi. Panovník dal zariadiť žrebčín v Elthamu a zviezol do neho kone z celej krajiny. Koňom, ktorí z týchto stajní vzišli, sa pre ľahký a rýchly pohyb hovorilo “hobby”. Hobbies sa zaslúžili o to, že z dostihov sa v Anglicku stal najslávnejší šport, ktorý bol obdarený prívlastkom “kráľovský” alebo tiež “šport kráľov”. Jindřichovho dcéra Alžbeta I. dostihom spočiatku neholdovala – raz je však náhodne navštívila so svojou družinou a potom už si je natoľko obľúbila, že je pravidelne nielen navštevovala, ale aj veľkoryso podporovala. Preteky sa stali prestížnou záležitosťou usporiadateľských miest, pretiahli sa aj niekoľko dní – tým vznikali tzv meetingy. Počty prihlasovaných koní stúpali. Kráľovná Alžbeta založila nový žrebčín v Tutbury.

Kráľ Jakub I., Alžbetin nástupca, roku 1605 objavil pri svojej vychádzke tiahle pláne blízko Newmarketu a tu postavil dostihové stredisko s dráhou. Starostlivo upravenému povrchu sa potom začalo hovoriť “turf”. Tu sa zrodili naozaj veľké dostihy. Za Charlesa II. pribudlo ďalších dvanásť pretekárskych dráh. Sám Charles stanovil pravidlá dostihov a sám aj pretekal. Aby si Charles zaistil ďalšie generácie pretekárskych koní, vyslal sira Johna Fenwick aby nakupoval orientálne kone. Ten priviezol celé stádo arabských kobýl. Cenné kobyly vytvorili potom jadro vybranej skupiny tzv “Royal mares” čiže “Kráľovských kobýl”. K nim bola potom priradená legendárna trojica orientálnych žrebčov – Berley Turc, Darley Arabian a Godolphin Barb.

Berley Turc

Keď sa koncom 17. storočia výbojní Turci objavili pri svojich ťaženiach povážlivo blízko európskeho stredu – až v Uhorsku, vytiahli proti nim aj anglické oddiely – as nimi aj istý kapitán Robert Berley. Pri obliehaní mesta Viedne sa mu podaril skutočne husársky kúsok: tajne vnikol sa do tureckého tábora, medzi pruhovanými stany objavil kotvisko koní a ulúpil, o čom už dávno sníval: krásneho orientálneho žrebca. Privlastnil si ho a pomenoval ho Berley Turc. Vraník sa prejavil ako mimoriadne bystré a rýchle zviera, najmä keď v jednej bitke zachránil svojmu pánovi život, a to doslova o vlások. Vojnové zásluhy žrebca potom kapitán ocenil tým, že ho zaradil na trochu pokojnejšie a príjemnejšie pôsobisko – do chovu v Durhame medzi kráľovskej kobyly. V jeho línii pokračoval Jigg a jeho syn Herold, narodený roku 1758, od ktorého pochádzajú okrem iného koňa ako Tourbillon a Tetrach. Potomkovia tohto koňa zvíťazili najmenej v tisíckami dostihoch.

Darley Arabian

Druhý žrebec bol potomkom jednej z najcennejších Mohamedových kobýl – Ku-Hai-Lan. Narodil sa roku 1702 a získal ho lord Thomas Darley od šejka Mirza v sýrskom Damasku výmenou za zbrane. Úskočný šejk si však obchod vzápätí rozmyslel a požadoval nádherného štvorročkom staré. A pretože Darley Arabův požiadavku odmietol, Mirza reagoval po svojom: jednoducho nariadil zabiť každého, kto sa len pokúsi vyviezť koňa zo zeme. Darleyho námorníci za tichej mesačnej noci oviazali žrebce kopytá látkou, vyviedli ho na pobreží, opatrne ho naložili do podpalubia britskej plachetnice a vytiahli kotvu... Ráno pobehovali Mirzovy hliadky zmätene po brehu a bezmocne strieľali do vzduchu. Loď s žrebcom, teraz pomenovaným Darley Arabian, však už bola ďaleko na mori. Rozvášnený Mirza napísal kráľovnej Anne (tá okrem iného založila závodisko v Ascote, ďalšie stredisko dostihovej slávy) žiadosť o bezpodmienečné vrátenie koňa. Tá namiesto aby žiadosti vyhovel, požehnala novému plemenník vo svojich stajniach. Tento kôň bol zo všetkých troch plemenníkov nejúhľadnejší a meral 152 cm. Jeho syn z kobyly Betty Leedes – Flying Childers, bol prvým veľkým koňom ktorý zvíťazil v Newmarkete. Jeho vlastný brat, Bartlett ‘s Childers, splodil squirt, ktorého potomok bol Marksa, otec Eclipse, ktorý nebol nikdy porazený. Eclipse založil druhú líniu, od ktorej sa odvodzujú aj niektoré významné línie dvadsiateho storočia.

Godolphin Barb

Tretia žrebec sa volal Godolphin Barb a pôvodom bol berber narodený okolo roku 1724 pravdepodobne v Jemene. Jeho životná cesta bola kľukatá, plná nejasností a absurdít, ale zakončená osudovo šťastnou náhodou. Do Európy sa dostal pod menom Bu Sham (Nepravý) ako dar francúzskemu panovníkovi Ľudovítovi XV. U dvora si s ním príliš nevedeli rady, v móde vtedy boli elegantné andaluzští a Neapolskí kone, medzi ktorými bol Bu Sham svojou postavou vskutku nevyňikal. A tak žrebca, trochu malého a nepríliš pohľadného, odpredali parížskemu obchodníkovi. Kôň potom ťahal po meste káru s vodou. Surové zaobchádzanie, hlad a zanedbanosť z neho urobili zlé a schátralé zviera – v takom stave sa hneď dostal do rúk pokútnych handlíř – za smiešnu čiastku ho vtedy kúpil istý Coke a previezol do Anglicka. V prvej krčme ho však prepil, uhradil Bu Shamem

útratu. Aj hostinský sa nepekného kone rád zbavil, akonáhle našiel záujemcu. Tak šiel Bu Sham z ruky do ruky. Nakoniec sa ocitol v stajni pre vyslúžilého kone lorda Godolphin. Svoju kariéru plemenného koňa zahájil kurióznym spôsobom: žrebec Hobgoblin (pravnuke Darleye Arabiana) nechcel pripustiť kobyľu Roxanu, podkoní ju teda potajomky pripustil Godolphin Barbat. Zo spojenia sa narodil žrebček Lathe, ktorý sa rýchlo prejavil ako absolútny favorit na dostihovej dráhe. Podkoní priznal jeho pravdivý pôvod – potešený Anglický plnokrvník lord potom Bu Shama poctil svojím menom. S “kráľovskými kobyľami” splodil síce výnimočné, ale už nie príliš početné potomstvo – bol už predsa len starý a poznačený pohnutým životom. Dalším synom Godolphin Barba bol Cade. Ten sa stal otcom Matchema, narodeného r 1748, ktorý je zakladateľom tretej línie. Hoci niektoré z týchto línií už neexistujú, pochádzajú z nich významní plemenníci ako Curwen Bay Barb či Unknown Arabian, žrebec po zakladateľskej kobyľe Old Bald Peg, ku ktorému možno vystopovať v rodokmeňoch plnokrvníkov 20. storočia milióny vzťahov.

V roku 1770 sa v chove anglického plnokrvníka prestali užívať arabi a od tej doby sa vlastne anglický plnokrvník chová čistokrvne. Od začiatku 20. storočia sa toto plemeno rozšírilo po celom svete a predstavuje vrchol športového chovu koní.

Roku 1771 vyšiel prvý zväzok plemennej knihy, General Studbook a od tej doby sa môžu zapisovať iba žriebätá, ktorých otec i matka sú v plemennej knihe zanesení. To platí na celom svete, a preto je plnokrvník najlepšie zdokumentovaným plemenom. Pomerne dlho bola doménou chovu plnokrvníkov iba Anglicka, ku ktorej sa čoskoro pripojilo Írsko. Až v dvadsiatom storočí sa chov plnokrvníkov postupne šírila do celého sveta, najprv samozrejme v rámci Britského impéria a v USA. Tam sa plnokrvník dočkal najväčšieho rozkvetu. V Kentucky, v oblasti Blue Grass, vznikol v roku 1928 preslávený žrebčín Calumet rodiny Wrightovci, dnes síce už nefungujúcej, ale doteraz výsledky neprekonaný. V oblasti okolo Lexingtone sa nahromadilo množstvo prepychových žrebčiarní, dosahujúcich najlepšie výsledky. Pravda, okolo roku 1990 záujem o chov plnokrvníkov trochu upadol, ale napriek tomu patrí medzi špičkové oblasti chovu. Veľmi dobré chovy sa objavili aj v Austrálii a iných svetadieloch a prakticky všetky európske krajiny majú vlastné chovy plnokrvníkov, aj keď nemajú veľkú dostihovú tradíciu.

Popis a charakteristika:

Anglický plnokrvník je najrýchlejší kôň na svete, vynikajúce stavby a veľké výkonnosti. Od arabov sa líšia rovným profilom, výrazným kohútikom, ale aj silným chrbtom a nápadne dlhou, šikmou lopatkou. Chod je nízky, úsporný a dlhý. Je to typicky dostihový a športový kôň, vyžadujúce intenzívnu starostlivosť a dokonalý výcvik. Je to zvierka živá, odvážna, ale veľakrát ťažko ovládateľná a pomerne neznášanlivá. Pochopiteľne, jeho agresívna povaha je predpokladom úspechov na pretekárskej dráhe.

Priemerná výška anglického plnokrvníka je 157 cm v kohútiku, avšak to nie je určujúci. Závodné kone bývajú vyššie od 165 cm do 175 cm, šprintéri naopak menšie, okolo 160 cm. Hackovať dokonca pod 145 cm. Obvod hrude je mohutný, od 180 do 195 cm a predkolenie nemá byť v obvode menšie než 20 cm. Dôležitá je kvalita nôh a kopýt, ktoré môžu byť trochu plochejšie, hmotnosť koňa býva 500 – 600 kg, ale v podstate žiadny z týchto rozmerov, okrem obvodu holene, nie je určujúca. Zadok je dobre viazaný, v bedrách musí byť silná, plynie z nej sila pre rychlost. Trup je úmerne dlhý. Zadné nohy sú dlhé, s veľmi dobre utváranými priehlavkom kĺby, takže umožňujú maximálnu silu odrazu. Predné nohy sú jemné, s dlhým, svalnatým predlaktím a veľkými plochými kĺbami. Hĺbka hrudníku umožňuje maximálne rozšírenie pľúc, čo je pre dostihového koňa podstatné. Krk je dlhý, pôvabný a nízko nasadený, hlava dlhšia, užšia, ušľachtilá, živého výrazu, bez náznaku masitosti žuchev. Farba srsti nie je dôležitá, prevládajú však hnedáci, ryšiaci, beluši sú vzácnejšie, ale zato sa veľmi často vyskytujú biele znaky.

Využitie a šport:

Je to výhradne športový kôň, používaný k dostihom, prevažne rovinovým. Pre svoje vynikajúce vlastnosti boli plnokrvníky využívaní na získavanie iných športových alebo pracovných plemien. Tak vznikol napríklad anglický polokrvník, kôň vyšší a ťažší ako plnokrvník, skutočne všestranný. Anglický plnokrvník sa podieľal aj na vzniku anglo-araba, hispano-araba, amerického klusáka, amerického jazdeckého koňa a dokonca aj českého teplokrvníka. Výborným športovým koňom, ktorý patrí medzi anglické polokrvníky, je aj kôň Kinského.

Téma : **ANGLICKÝ POLOKRVNÍK**

- je vo všetkých štátoch s teplokrvným chovom koní jedným z najrozšírenejších plemien
- vznik : pripúšťaním anglických plnokrvníkov na teplokrvné kobyly iných plemien
- anglické plnokrvníky sa vo veľkej miere uplatňujú v chove : anglonormanských koní, noniusov, východopruských koní, hannoverských koní
- takto vznikli v rámci anglických polokrvníkov v Strednej Európe vynikajúce kmene FURIOSO, PRZEDSWIT

FURIOSO - založený anglickým plnokrvníkom, uliahnutý 1836 v Maďarsku, veľmi ušľachtilý kostnatý hnedák, 168 cm, žrebčín Mezohegyes 1841 - 1851

- všestranne užitočný kôň, stredne vysoký a stredne mohutný telesný rámec
- 170 - 175 cm, OH 185 – 195, OZ 20,5 – 22, 550 - 630
- tvrdosť, vytrvalosť, výkonnosť
- temperamentné ale dobre ovládateľné, ochotné na prácu
- dobré ťažné kone, kočiarové aj jazdecké pre rôzne druhy jazd. športu
- . prevládajú hnedáky, menej vraníkov a ryšiakov

PRZEDSWIT

- anglický plnokrvník 1872 v Poľsku. V rakúskom žrebčine pôsobil ako kmeňový žrebec, Vlastným zakladateľom kmeňa bol jeho syn PRZEDSWIT I 1878 anglonormanskej matky 54 Eclatante - ako kmeňový žrebec v žrebčine Radovec
- príslušníci tohto kmeňa boli pôvodne ušľachtilé, ľahšie kone, harmonická telesná stavba, prevažne jazdecký typ
- dne všestranne užitočný s prevahou koňa hospodárskeho
- v telesných rozmeroch podobný ako Furioso , len hlbšia zavalitejšia , hranatejšia stavba tela
- vzájomným párením sú tak premiešaný = v jeden kmeň Furioso - Prdzeswit

NORTH STAR - menej používa, najviac v Maďarsku a Rumunsku spolu s Furiosom ako kmeň FURIOSO NORTH STAR

Plemenárska práca

PP Kladruby nad Labem, Albertovec a v PÚ Motešice

Maďarsko, Poľsko, Rakúsko, ČR, SR 20 - 25 % používaných plemenných žrebco

Téma : **SLOVENSKÝ TEPLOKRVNÍK**

–teplokrvné plemená koní sa začali vytvárať v 18. a 19. storočí na základe domácich krajových plemien, ktoré boli zošľachtované prívivom krvi anglických a arabských plnokrvníkov.

–plemeno slovenský teplokrvník vzniklo na základe teplokrvných plemien koní chovaných na Slovensku. Vplyv na Slovenského teplokrvníka mali tieto plemená: anglický plnokrvník, arabský plnokrvník, nónius. Trakénsky kôň a Hannoverký kôň sa pričlenili až v poslednej dobe. Celkovo ho ovplyvnili české, maďarské, poľské, rakúske plemená.

–od roku 1974 až do roku 1990 mali na chov tohoto plemena vplyv žrebčince a žrebčiny. Zabezpečovali prísun plemenných žrebcov a kobýl a odchov žriebät. Nevýhodou bolo, že do chovu sa zaraďovali aj žrebce II. a horšej triedy, čím sa znižovala kvalita plemena.

–od roku 1991 sa začali uskutočňovať výkonnostné skúšky pre žrebcov do športu, kde sa vynechali skúšky ťahu. Druhým vylepšením bolo, že sa skúšok mohli účastniť aj súkromní majitelia koní tohoto plemena. / Norma plemené kone až 1997 / Po osamostatnení Slovenskej republiky nasledovala nezávideniahodná situácia. VSCHK v Slatiňanoch prestal plniť funkciu pre SR.

–je to stredne mohutný kôň s dobre vyvinutou kostrou, obdĺžnikovým rámcom tela, ušľachtilý. Veľmi dobre vyjadruje typ jazdeckého koňa s výbornou mechanikou pohybu, dobrým charakterom a živým temperamentom.

–je zaraďovaný ako mnohostranne úžitkový kôň, vhodný aj ako kočiarový a ťažný kôň, na turistiku a rekreačné jazdenie. Jeho zovňajšok je charakterizovaný ako korektný s dlhšími líniami, suchým fundamentom, s dobrými kopytami.

Podľa Štatútu plemennej knihy podmienkou pre zápis žrebcov do hlavnej a pomocnej plemennej knihy je minimálna palicová výška na kohútiku 161 cm.

Telesné rozmery dospelého koňa	min.
obvod hrudníka (OH)	190,0 cm
obvod.záprstia	21,4 cm
živá.hmotnosť	550,0 kg

Typy Slovenského teplokrvníka:

Malý nonius - kone do výšky 165 cm v kohútiku. Pochádzajú z matiek arabskej krvi, lipickej či sedmohradskej.

Veľký nonius - kone nad výškou 165 cm v kohútiku. Pochádzajú z matiek krvi anglického plnokrvníka a starošpanielskych koní.

Menesbirtok nonius - Pochádzajú z matiek kladrubských a starošpanielskych. Názov majú podľa hospodárskeho dvora, v ktorom vznikli.

Dnes sú tieto kone chované v jednotnom, mohutnom, kostnatom typu so všestrannou úžitkovosťou

Do skupiny plemien na Slovensku patria : NORIK MURÁNSKEHO TYPU a SLOVENSKÝ ŠPORTOVÝ PONY